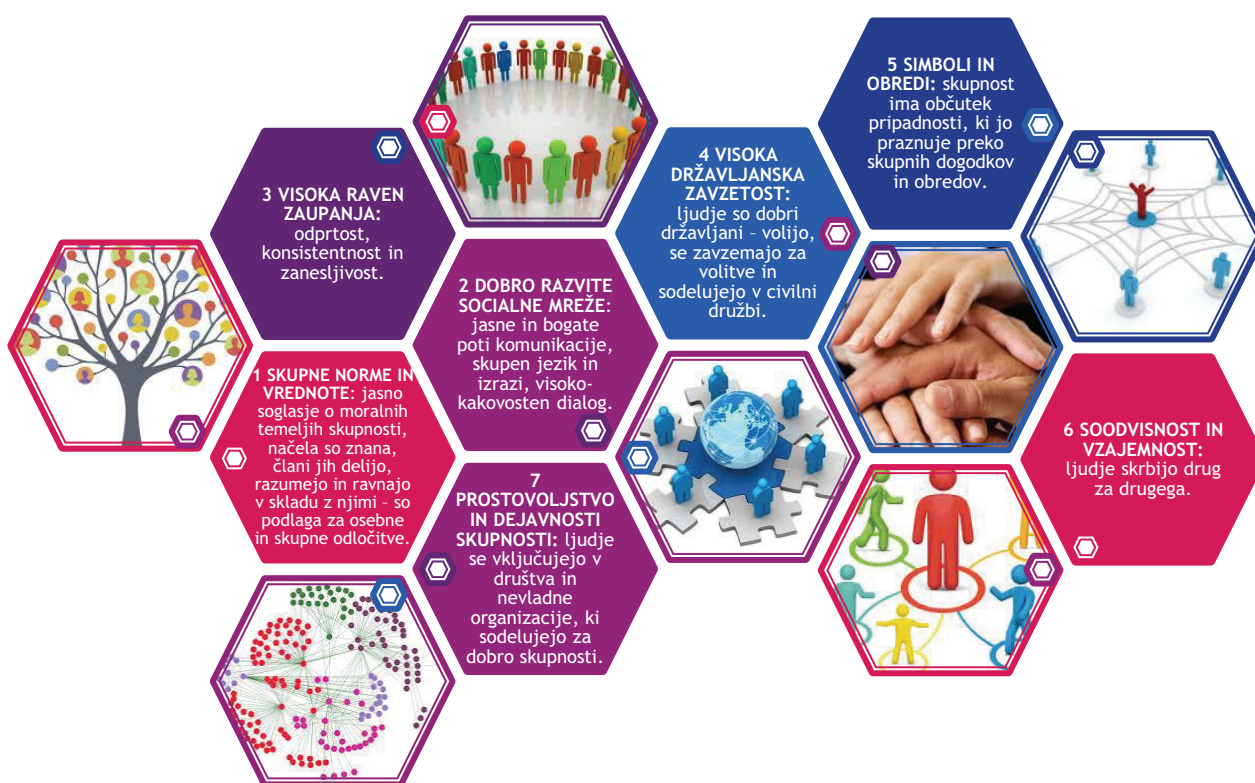

MALE IN VELIKE DEJAVNOSTI ZA GRADITEV SOCIALNEGA IN KULTURNEGA KAPITALA

Mateja Brejc, Šola za ravnatelje

Socialni in kulturni kapital (SKK) in njunih sedem dimenzij lahko sistematično in usmerjeno gradimo in krepimo z različnimi dejavnostmi na različnih ravneh oziroma med različnimi deležniki.

Slika 1: Dimenzije socialnega (in kulturnega) kapitala. Vir: Povzeto po West-Burnham, Farrar in Otero, 2007.

Tako kot se krepitev socialnega in kulturnega kapitala ne dogaja linearno, po vnaprej jasno določenih korakih, tudi (male in velike) dejavnosti, ki so navedene v nadaljevanju ne krepijo samo ene sestavine oz. dimenzije, zato jih navajamo skupaj. Seznam je nastal kot rezultat prizadevanj mrež vrtcev in šol v projektu 'Dvig socialnega in kulturnega kapitala v lokalnih skupnostih za razvoj enakih možnosti in spodbujanje socialne vključenosti.'

Namen ni ponuditi celovit nabor načinov oziroma dejavnosti kako SKK krepiti, ampak predvsem vzbuditi zanimanje posameznikov in skupin za razmislek o morebitnih dejavnostih, ki jih v šolah in vrtcih že izvajate ali pa jih v prihodnje boste. O naboru razmislite:

- Katere dejavnosti v šoli, vrtcu že izvajate? in
- Katero/-e dimenzijo/-e SKK ta dejavnost po vašem mnenju krepi (1- 7)?

DEJAVNOSTI Z OTROKI, UČENCI IN DIJAKI

V ŠOLI, VRTCU/MED ŠOLAMI, VRTCI

- Tematske razredne ure med učenci za razvijanje medsebojnih vrednot (prijateljstvo, pomoč...).
- Razredne ure z namenom jasnega načrtovanja aktivnosti, usklajevanja dejavnosti, razreševanja težav in iskanja skupnih ciljev, dogovorov.
- Delavnice šolskega parlamenta z učenci in učitelji z namenom sodelovanja vseh v demokratičnih procesih, upoštevanja različnih mnenj in razvijanja občutka pripadnosti.
- Učne ure dijakov na osnovnih šolah pri urah tehnike in tehnologije ter urah računalništva z vključevanjem dijakov v delo in življenje učencev na osnovnih šolah z namenom nudenja pomoči, tutorstva.
- Socialne igre za učence iz različnih razredov za krepitev medsebojne povezanosti učencev, razvoj socialnih veščin, postavljanje skupnih pravil in upoštevanje skupnih vrednot.
- Delavnica v angleščini z najmlajšimi (vrtec in 1. razred) za spodbujanje doživljanja tujega jezika skozi igro, glasbo, ples in pesem
- Plesne delavnice v vrtcu za učenje ljudskih pesmi in plesov za ohranjanje tradicije v okolju
- Literarne čajanke s prvošolci, drugošolci in tretješolci z namenom sprejemanja drugačnosti, spodbujanja k strpnosti in skupnim vrednotam.
- Boljši sejem za učence za krepitev odnosa do varovanja narave, do reciklaže in trajnostnega razvoja, spodbujati k medosebnemu sodelovanju in krepitvi boljših odnosov.
- Udeležba na delavnicah 'Posebni prijatelji': otroci prinesejo igrače s pomanjkljivostmi, na delavnicah spoznajo posebne potrebe na primeru igrač in s svojimi igračami obiščejo ambulanto, kjer njihove igrače oskrbijo
- Okrogla miza 'človekove pravice' s predstavnico Amnesty international za razvijanje skupnih vrednot
- Tedenske, 14 dnevne delavnice dijakov, učencev z otroki iz vrtca - medgeneracijsko druženje
- Dijaki peki naučijo učence peči kruh, izdelati surovo maslo, lokalni pridelovalci hrane se predstavijo na tržnicah, starši in lokalno prebivalstvo se udeleži dogodka.
- Dijaki vrtnarji naučijo učence, kako se posadi/poseje zelenjavo, na kaj je treba paziti, kako se skrbi za rastline... Učenci skrbijo za svoje pridelke.
- Delavnice z otroki, učenci in dijaki (npr. bralne urice, likovne ustvarjalnice...) za razvijanje skupnih vrednot, empatije, tolerantnosti, sprejemanje različnosti, za boljše in kakovostnejše vključevanje deležnikov v delo in življenje ter skupnost kot celoto.
- Filmski večeri z učenci z namenom izvajanja skupnih aktivnosti in medvrstniškega povezovanja in druženja.
- Pošiljanje/prejemanje pisnih sporočil (pisem) učencev in/ali otrok vrtca z namenom rednega povezovanja in spoznavanja
- Priprava in udeležitev športno-družabnega dogodka mlajših učencev različnih partnerskih šol z namenom družiti se z drugačnimi in razbijati stereotipe in zadržke pred drugačnimi.
- Medvrstniška učna pomoč za razvijanje občutka skupnosti.
- Tržnica poklicev z dijaki, učenci, starši in strokovnimi delavci z namenom izobraževanja in promoviranja poklicev
- Tedenska srečanja - tutorstvo - učenci / dijaki, prenašanje znanja dijakov učencem.
- Tedenska srečanja - tutorstvo, prenašanje znanja starejših učencev mlajšim učencem.
- Tutorstvo med učenci in med dijaki (učenci/dijaki priseljenci, ki so že vključeni v družbo nudijo pomoč priseljencem, ki še ne poznajo slovenske kulture, jezika)z namenom vključevanja priseljencev v okolje.
- Medgeneracijsko povezovanje med dijaki in otroci, učenci in otroci (obisk učencev in otrok v vrtcu, obisk otrok v šoli, predstavitev poklicev: dijaki-otrokom, dijaki spremljajo otroke na športnem dnevu...) z namenom krepitve jasne in bogate komunikacije, soodvisnosti in vzajemnosti.
- Podjetniške delavnice ki jih vodijo in izvajajo dijaki za učence z namenom učenja veščin podjetništva za lastno podjetniško pot.
- Predavanja dijakov na osnovnih šolah in v vrtcu. Predavanja o zdravi spolni vzgoji, škodljivosti kajenja, zgradbi človeškega telesa in prvi pomoči.
- Branje učencev ob prisotnosti dobrega bralca (učitelj, dijak, knjižničar), z namenom izboljšati svoje bralne in komunikacijske sposobnosti.
- Športne igre med učenci različnih šol z namenom spoznavanja novih ljudi, povečanja

kroga novih prijateljev. Delavnice z otroki, učenci in dijaki (npr. kovnice pesmi, recital ob izidu pesniške zbirke, radijske delavnice ...) za razvijanje komunikacijskih sposobnosti in kakovostnejši dialog ter višjo raven rabe jezika.

- Delavnice z dijaki in učenci, ki prihajajo z različnih jezikovnih ozadij za širjenje socialne mreže in krepitev skupnega jezika.
- Učne ure, pri katerih starejši učenci (tutorji) nudijo učno pomoč mlajšim učencem (tutorandom), ob čemer se postopoma povečuje raven zaupanja in soodvisnosti med njimi zaradi redne učne pomoči in usmerjanja pri doseganju ciljev,
- Čajanka z Matejko z učenci prvega do petega razreda z namenom krepiti veselje do branja in izboljšanje bralne pismenosti, sprejemanje drugačnosti in odprava strpnosti.
- Aktivni odmori in likovne razstave učencev - učenci predstavljajo svoje talente
- Delavnice za učence tutorje, krepitev socialnih vezi med tutorji in nadgradnja znanja o nudenju učne pomoči
- Individualna, redna učna pomoč učitelja učencem iz ranljivih skupin (učenci z učnimi težavami, ki niso v postopku usmerjanja, učenci priseljenci, učenci s čustveno-vedenjskimi težavami).
- Preventivne delavnice za osmošolce in za devetošolce na temo o samopodobi
- Kulturna prireditve ob dnevu samostojnosti in enotnosti z učenci z namenom dviga kulturnega kapitala in obeležitve pomembne obletnice.
- Izdelava skupnega zbornika pri kateri sodelujejo vsi otroci in učenci mreže štirih vrtcev in šol. Iščejo, raziskujejo, poslušajo, prebirajo stare ljudske pravljice in drugo gradivo z namenom krepiti odnos do ohranjanja ljudskega izročila in vzgajati zdrav odnos do lokalnega okolja in k ohranjanju le tega.
- Pisanje apelov v sodelovanju z Amnesty international za opolnomočenje dijakov za družbeno aktivnost.
- Predavanja vidnejših oseb s področja ekologije (Lučka Kajfež Bogataj, Irena Zupančič Cimerman) in humanitarnosti (Ana Lukner - Anina zvezdica) za dijake.
- Delavnica z učenci oz. otroki iz drugih jezikovnih območij, za lažje vključevanje v delo šole oz. vrtca.
- Delavnice na srečanju nadarjenih učencev mreže več šol o lokalni zgodovini kraja v času prve svetovne vojne.
- Medkulturna povezanost - učenci se z različnimi umetnostmi učijo strpnosti do drugače mislečih, drugače verujočih, do drugih narodnosti, ras, političnih prepričanj, spolne usmerjenosti... Spoznavajo človekove pravice.
- Dan jezikov - učenci po delavnicah spoznavajo evropske jezike in s tem krepijo zavest o enakopravnem položaju slovenščine med drugimi evropskimi jeziki.
- Prireditve in proslave na šoli ob različnih priložnostih, na katerih sodeluje večina učencev različnih starosti. Učenci nastopajo in sodelujejo pri organizaciji prireditev, kar krepi občutek pripadnosti skupini in razvija kulturno zavest učencev.
- Sodelovanje učencev in učiteljev pri pripravi in nastopu ob državnih proslavah za spodbujanje nacionalne zavesti.
- Delavnice za učence ob obeležitvi svetovnih dni (strpnost, človekove pravice, teden otroka ...) za krepitev občutka pripadnosti
- Vključevanje in sodelovanje učencev iz ranljivih skupin v pripravo in izvedbo različnih šolskih prireditev, proslav, dogodkov.
- Obiski lutkovnega abonmaja v gledališču - otroci se udeležujejo predstav lutkovnega abonmaja in s tem krepijo predbralno pismenost in kulturo
- Plesne ure zumbes z učenci za vključitev socialno prikrajšanih učencev.
- Predavanje za učence in delavce šole o življenju in kulturi v vzhodni Afriki za lažje zavedanje pomena lastne kulture in pripadnosti domačemu kraju. Z istim namenom pri pouku italijanščine primerjamo slovensko kulturo in običaje z italijansko.
- Šolski radio, novoletni ples, proslave ob kulturnem dnevu - sodelovanje učencev in učiteljev za krepitev skupne identitete
- Organizacija posebnega dogodka, kjer dijaki in učenci pokažejo svoje podjetniško znanje, tekmujejo v košarki, zbirajo odslužene športne copate z namenom nadaljnje predelave ali ponovne uporabe, otroci trgujejo z žetoni, z namenom graditi občutek pripadnosti.
- Učna pomoč za učence z učnimi težavami, ki jim daje občutek varnosti, zanesljivosti, jim dviguje samopodobo zaradi povečane možnosti za učno uspešnost, posledično pa se zmanjšujejo tudi razlike med učenci.
- Pomoč starejših učencev mlajšim, gibalno oviranim učencem.
- Vzajemno sodelovanje strokovnih delavcev in dijakov Gimnazije s strokovnimi delavkami vrtca

(izobraževanje, praksa, učno okolje, delavnice, prireditve)

- Študijska izmenjava učiteljev za razvijanje občutka enakosti in sodelovanja
- Obisk in druženje strokovnih delavk vrtca s strokovnimi delavkami v Porabju za spoznavanje značilnosti slovenske manjšine na Madžarskem.
- Druženje in sodelovanje strokovnih delavcev vrtca in partnerskih šol na strokovnih izobraževanjih, prireditvah in srečanjih.

Z DRUŽINO

- Izvedba skupne gledališke predstave staršev in učiteljic za otroke 1. triade in skupno druženje za tkanje vezi med učenci, starši in otroki
- Menjava igrač med otroci,
- Delavnice (snovanje radijskih iger za otroke in učence) z dijaki za razvijanje občutka skrbi drug za drugega.
- Šiviljska delavnica na temo 'upcycling' (nadgradnja) z namenom ponovne uporabe odsluženih oblačil, omejitev potrošništva, krepitev ekološke zavesti.
- Ure učne pomoči med učenci za razvijanje občutka za sočloveka in krepitev prijateljskih vezi.
- Telovadba učencev z babicami in dedki za razvijanje vezi med različnimi generacijami
- Druženje vseh generacij (na pohodih, športnih igrah) za krepitev medsebojne povezanosti med generacijami.
- Planinski pohod z učenci, učitelji in starši z namenom druženja, navezovanja novih stikov.
- Roditeljski sestanki s starši in učenci z namenom razjasnitve določenih pričakovanj, ciljev, zadolžitvev za lažje šolsko delo.
- Proslava učencev Romov in obisk njihovega naselja ob svetovnem dnevu Romov. Tako starši kot njihovi otroci skozi nastope in druženja z učenci in deležniki v okviru mreže krepijo občutek pripadnosti.
- Likovna delavnica ob 100- obletnici čebelarskega društva z likovniki, učenci, starši in krajani s spoznavanjem čebelarskega društva in obeležitev obletnice z likovno delavnico in pripravo razstave panjskih končnic.
- Delavnice 'Naredi sam' za učence, starše in lokalne obrtnike z namenom polepšati šolske in

obšolske prostore na osnovi prostovoljstva in donacij.

V OKOLJU/Z OKOLJEM

- Sodelovanje šol in predstavnikov lokalnega okolja (kmetov, podjetnikov) v dobrodelni akciji Rdečega križa za krepitev občutka odgovornosti za druge in za skupnost.
- Ustvarjalne delavnice z varovanci Centra za usposabljanje, delo in varstvo z učenci za vključevanje varovancev in učencev v širše lokalno okolje z namenom druženja, nudenja pomoči in vključitve.
- Predstavljanje in spoznavanje lokalnih znamenitosti za učence in otroke vrtca za aktivno vključevanje v lokalno skupnost, poznavanje bližnje in daljne okolice.
- Izmenjava knjig za otroke, učence, starše in krajane z namenom povezovanja generacij in dviga kulture branja
- Delavnice na ljudski univerzi za učence s posebnimi potrebami za vključevanje v lokalno skupnost in razbijanje stereotipov
- Kleklanje s članicami kleklarskega društva, ki osnove kleklanja učijo učence z vključevanjem glede na njihove interese in krepijo koristno preživljanje prostega časa.
- Obiski pravljčnih ur v lokalnih knjižnicah z namenom razvijanja jezika in bogatenje besednega zaklada.
- Učenci zbirajo podatke za raziskovalni projekt, pri starejših občanah z namenom vključevanja v socialne odnose s skupnostjo, zavedli naj bi se pomena izkušenj pridobljenih z druženjem v skupnosti.
- Osebnostno družabništvo s starostniki za razvijanje medgeneracijskega sodelovanja
- Turistično podjetniške delavnice kot skupni projekt učencev, lokalnih podjetnikov, prebivalcev, kmetovalcev in turističnih delavcev za spodbujanje podjetnosti in sodelovanja v lokalnem okolju.
- Kulturni prireditvi Trgatev in Pozdrav jeseni za učence vseh šol in širšo lokalno skupnost za spodbujanje druženja in navezovanja novih in ohranjanje starih stikov.
- Izdelava velike punčke ter igračk za otroke na Pediatrični kliniki Ljubljana - sodelovanje

- učiteljev, dijakov, članice društva paraplegikov za razvijanje sodelovalnih odnosov
- Literarni večer ob 8. februarju s člani literatov in učenci za vključevanje učencev v kulturne dejavnosti kraja, obeležitev praznika in krepitve ljubezni do domovine in literature.
 - Obisk knjižnice z bralno urico z učenci za spoznavanje raznolike literature, dvigovanje bralne kulture in obeležitev svetovnega dneva knjige.
 - Obisk učencev v tovarni Talum, kjer se seznanijo z delovanjem uspešnega slovenskega podjetja in s tem krepijo državljansko pripadnost.
 - Delavnica peke diabetičnih piškotov z društvom sladkornih bolnikov in učenci z namenom medgeneracijskega sodelovanja in medsebojne pomoči.
 - Pomoč rdečemu križu (zbiranje igrač, hrane, oblačil)
 - Nastop Šolske improloge na pediatrični kliniki Ljubljana za razvijanje občutka za druge
 - Izdelovanje medvedkov, ki jih otroci darujejo porodnicam kot darilo ob rojstvu otroka. S to preprosto in pristrčno gesto se zavedamo ljudi okoli sebe.
 - Mesečno obiskovanje kulturnih ustanov (muzeji, gradovi, knjižnice ...) učencev, dijakov in staršev, ov spremstvu učiteljev, z namenom širitve znanja o slovenski kulturni dediščini.
 - Sestanki in delavnice s predsednikom Zgodovinskega društva in županom Občine o lokalni zgodovini kraja; priprava raziskovalne naloge in predstavitev turističnega produkta na Festivalu Turizmu pomaga lastna glava - skupni raziskovalni projekt šole in skupnosti.
 - Prireditve z učenci in gosti za krajanke za krepitev občutka pripadnosti (npr. ob Prešernovem dnevu)
 - Udeležba šol na pustni povorki v lokalnem okolju.
 - Obisk starostnikov v domu starejših s kulturnim programom in obdaritvijo z namenom medgeneracijskega sodelovanja in občutka odgovornosti za starejše.
 - Fizična pomoč dijakov starejšim občanom, ki so potrebni pomoči pri delu okoli svojih gospodarskih poslopij.
 - Projekt Simbioza za starejše krajanke, ki jih računalniško opismenjujejo osnovnošolci (učenci zadnje triade) z namenom višje računalniške pismenosti in krepitve čuta odgovornosti za druge.

- Slovenščina za tujce - delavnice z dijaki za vključevanje priseljencev v delo in življenje šole.
- Zbiranje knjig za podružnično šolo za razvijanje občutka odgovornosti za druge.
- Zbiranje plastičnih zamaškov, obrabljenih kartuš, starega papirja, šolskih potrebščin, tekstila, keramičnih lončkov v sodelovanju z različnimi društvi v lokalni skupnosti

SOCIALNI KAPITAL V ŠOLAH, VRTCIH

Da bi socialni kapital lahko gradili in krepili v šoli, vrtcu, družinah in širšem okolju se moramo vprašati tudi **Kakšen socialni kapital imamo mi kot posamezniki in še pomembneje, naša šola, vrtec kot organizacija?**

Socialni kapital v tem okviru lahko opredelimo kot **sposobnost najti, uporabiti in med seboj povezati spretnosti, znanje in izkušnje drugih v in izven šole, vrtca**. Socialni kapital torej temelji na profesionalnih in drugih mrežah, ki jih ravnatelj in strokovni delavci imamo in (so)oblikujemo.

Razmislite...

- **Kako povezani smo strokovni delavci notranje?**
- **Kako je/so oblikovana/e naša/e mreža/e in kako dobro 'delujejo'?**
- **Kakšna je stopnja zaupanja med nami, občutek pripadnosti šoli, vrtcu?**
- **Ali si med seboj izmenjujemo znanje, spretnosti, izkušnje in tako skrbimo drug za drugega?**
- **Kako aktivno smo vključeni v lokalno skupnost?**

... in torej **Kako lahko krepimo svoj socialni kapital v naši šoli, vrtcu?**